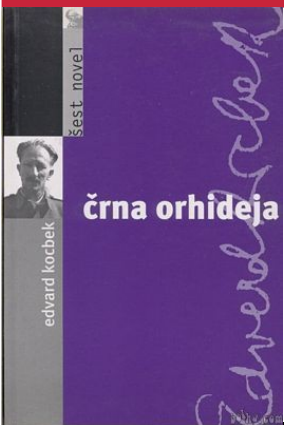

Edvard Kocbek

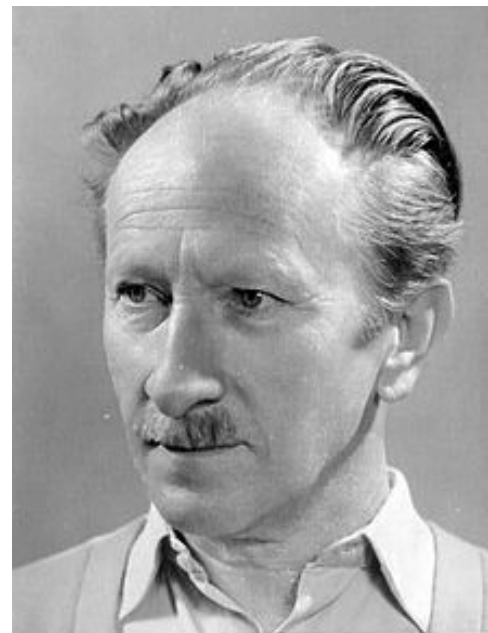
Črna Orhideja

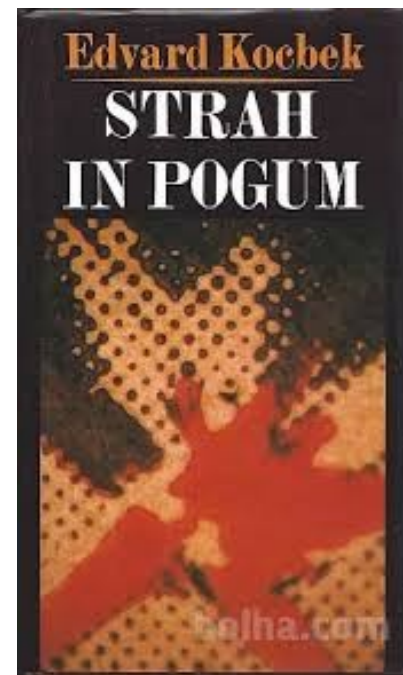
Jernej Toth, G 4. B
Mentorica: Mojca Stare Aljaž, prof.

O Avtorju

- Rojen 27. septembra 1904 v Ščavnici
- Obiskoval klasično gimnazijo v Mariboru, urejeval dijaški list
- Leta 1925 vpisan v bogoslovje, v 2. letniku prepis na romanistiko
- Študiral v Berlinu in Franciji, seznanil z ekspresionizmom
- Leta 1932 kot štipendist v Lyonu spoznaval sodobno filozofijo
- Vrnil se je v Slovenijo kot profesor na bežigrasjski gimnaziji

- Objavljal eseje, obsodi špansko Cerkev v državljanski vojni
- Vključi se v OF, postane urednik Kričača
- **1951 izide zbirka Strah in Pogum: Štiri novele**
- 1963 objavi zbirko Groza, prejme Prešernovo nagrado
- Umrl je 3. novembra 1981

Gregor se je premaknil počasi in scela, iz trdnega popoldanskega spanja je prinesel nov čut za razsežnost, ki si zdaj z njim ni vedel pomagati. Hkrati je čutil, da se v dekletu razvija nekaj, kar je temeljitejše in globlje od površinskih usod. Naslonil se je na skalo ob sebi in vprašal: »Rekla si mi, da propade sleherni, ki te preveč ljubi. To je zelo skrivnosten stavek.«

Z glasom, ki je bil od joka zastrt, je rekla: »Tega ni mogoče razložiti.«

Priprl je oči, da bi presodil učinek svojih besed nanjo in na tovariše: »V rokah imaš ključ, ki more marsikaj odpreti.«

Pogledala ga je v oči, se skozi nje zazrla v neznan privid ter znova umolknila. Določno je čutil, da se je tokrat s svojim molkom preselila med nje in se mu približala.

To ga je spodbudilo, da je vprašal: »Rekla si, da so te preveč ljubili?«

»Smrt izzivati,« je vzkliknila nenadoma s tako odločnim in drhtečim glasom, da so se vsi zazrli vanjo.

»Hočeš reči, da si si s svojim vedenjem nakopala krivdo, ki zasluži smrt,« je Janez znova prijel za besedo.

»Da in ne ...«

»Govori jasno. Ali si kriva ali nisi?«

Nato je spregovorila s suhimi usti: »Po vaše sem kriva. Morda sem, morda nisem, ne vem. Zato pa vem, da sem kriva dejanj, ki me zanje ne obtožujete in ki so težja od obsojenih ...«

»Ne norčuj se iz nas!«

Vzkipela je: »Ne žalite me! Ni prav, kar počenjate. Silite vame, vlomiti hočete v mojo vest, brskati hočete po njej, uživati nad mojim grehom in nad svojo pravičnostjo, razdrobiti hočete mojo skrivnost in si osvojiti mojo smrt! Nikomur ne bom povedala svojega greha, umreti hočem z njim in s svojo nerazdeljivo krivdo ...« Zadihana se je sesedla in bruhtila v jok, ki jo je prvič neusmiljeno stresal.

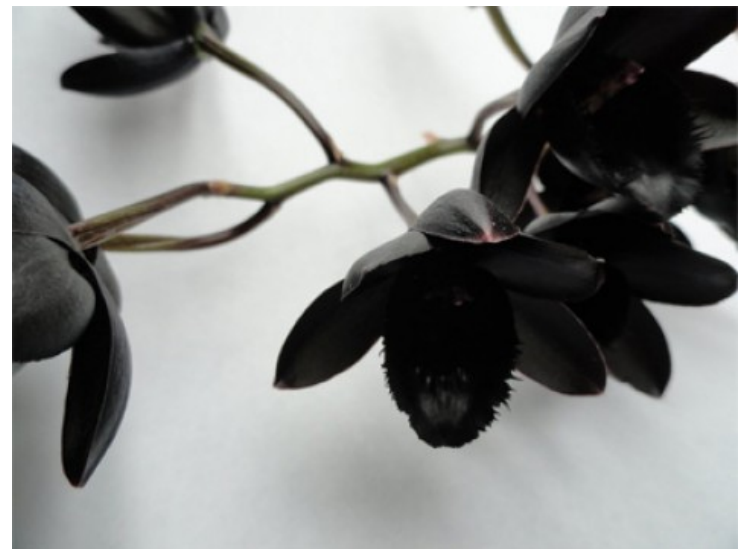
Povzetek dela

1. Komandant Gregor se med jutranjim sprehodom predaja naravi. Po naključju opazi moškega v nemški uniformi in dekle, ki kažeta na območje partizanske enote. Gregor nemudoma vojaka ustreli, dekle pa po naporsem »lovu« ugame živo.
2. Med vodenjem ujetnice Katarine v taborišče se začenjajo med njima plesti vezi. Iz nuje vojaškega delovanja pa se njuna konča pot z očitanjem. Dekle vidi Gregorja kot pripadnika sveta nasilja, on pa njo kot izdajalko domovine. Vojak njo preda patrulji, sam pa se napoti proti ustreljenemu.
3. V taboru se vsi pogovori vrtijo okoli ujetnice. Pogovarjajo o nasprotju med dekletovo lepoto in izdajstvom ter o človeški krivdi. Sprašujejo se tudi po svojem vplivu na ta svet in kako spremembe vplivajo na njih.

4. Večerno zasliševanje se ustavi, ko Katarina noče povedati, zakaj je hodila z častnikom, če ga ni ljubila. Ničesar ne pojasni, tako da je njena nedolžnost nejasna. Med vodjo Janezom in Gregorjem pride do odločilnega pogovora, v katerem idejno osmislita njeno smrt z vesoljnim redom.
5. Gregor nas samem pride h Katarini, kjer si oba izpovesta ljubezen. Za zadnjo željo si želi umreti kot nevesta v poročni obleki. On ji željo obljubi, a potem zbeži stran, saj se boji njene bližine. Po novici, da prihaja sovražna enota, še isto noč krene bataljon v njeno vas, kjer se Katarina napravi.
6. Janez ukaže Gregorju, naj Katarino ustreli, sam pa odide s partizani dalje. Dekle začenjati prevzemati strah in groza. Tik pred smrtjo pa izbruhne med njima ljubezen, ki obema pomaga sprejeti situacijo. Po zadnjem objemu Gregor nameri v nevesto in jo ob sončnem vzhodu ustreli ter se takoj pridruži bataljonu v bitki.

Oznaka oseb

- **Gregor** (gr. čuječi)
 - Mlad intelektualec
 - Idealni moški
 - Pri ljubezni nemočen
- **Katarina** (gr. čista, povezava s sv. Katarino)
 - Črnolasa lepotica
 - Smrt ji je tuja
 - Simbol žrtvovanja
- **Janez**
 - Gregorjev somišljenik
 - Smrt kot žrtvovanje

Analiza

- Novela z 6. poglavji, z dramskim trikotnikom
- Dogajanje traja okoli 24 ur leta 1944 v okolici Dolenjske
- 3. osebi pripovedovalec v pretekliku
- Personalen in vsevedni subjekt
- Intenzivna čustva kontrast idejno-racionalnih prvin
- Refleksivno naravnana proza

Ideje

- »Ljubezen in smrt sta ženskega spola«
- Bivanjske teme (žrtev in kaznovanje, ljubezen in sovraštvo, narava in lov)
- Socialno-nacionalna tema v ozadju
- Človek priznava sile, višje od njega, ter se jim približa – transcendenca
- Ideja spolnosti (moška nagonška kaotična ljubezen ter ženska nedolžnost in vdanost)

Vrednotenje

- Partizani v drugačni luči
- Z razumom do neracionalnih odločitev
- Gregor v napačnem času
- Intelektualec ideološko preganjan

Viri

- Silva TRDINA, 1981: Besedna umetnost II. Ljubljana: Mladinska Knjiga
- Franc ZADRAVEC, 1966: Edvard Kocbek – pesnik, pripovednik in esejist. Panonski zbornik. Murska Sobota
- Janko KOS 1988: Kocbekova pripovedna proza v luči primerjalne književnosti. Poezija, kultura, politika. Ljubljana